

Herr Ekenman väckte en motion, N:o 42, om beviljande af anslag för en jernvägsanläggning från Halmstad öfver Smålands stenar och Wernamo till Lamhult eller Säfsjö på Södra stambanan.

Bordlades.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 8 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 30 Januari 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 28 och protokollet för den 28 dennes.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga proposition om antagande af en författning angående sparbanker.

Herr von Koch: Den Kongl. propositionen afviker i så många hänseenden från det af komitéen utarbetade betänkande äfvensom från Högsta Domstolens underdåniga tillstyrkan, att jag icke kan tilltro mig att, efter den flygtiga bekantskap jag, som ansett min pligt vara att äfven taga någon notis om öfriga föreliggande ärenden, haft tillfälle göra med densamma, nu framställa några anmärkningar, ehuru anledning till sådana torde förefinnas; utbedjande mig emellertid att framdeles få till ämnet återkomma.

Då jag nu har ordet, får jag säga, att samma förbehåll af mig göres i afseende å de andra på bordet liggande Kongl. Maj:ts propositioner, särdeles den som handlar om landtförsvarets ordnande, hvilken icke är alldeles lika med det i Kammaren utdelade tryckta exemplar af herr Departements-chefens underdåniga tillstyrkande.

Herr Wallenberg: En sakrik utredning angående sparbanks-

väsendet har blifvit verkställd af en dertill förordnad komité, som jemväl utarbetat förslag till författning i ämnet. Den Kongl. propositionen angående antagande af en författning för sparbanker förhåller sig till komiterades förslag som skalet till kärnan. Hvad man genom en lagstiftning för sparbanker bör eftersträfvat är att göra de insatta besparingarne fruktbarande och betrygga insättarne mot förluster. Efter mitt förmenande bör man betrakta sparbanksinsättningar såsom omyndiges medel, och Riksdagen bör ur denna synpunkt egnat frågan en synnerlig uppmärksamhet. Väl innehåller den Kongl. propositionen föreskrifter, huru sparbanksrörelse skall afbrytas eller inställas, men det är föreskrifter huru sparbankerörelse skall drivas, hvilka helt och hållet saknas. Kända fakta äro, att åtskilliga sparbanker blifvit vanvårdade, och att mer än en fjerdedel af hela det i sparbankerna insatta beloppet utlånats mot *borgen*. Åtskilliga sparbanker hafva blifvit inrättade för låntagarnes skull, hvilkas intressen företrädesvis blifvit tillgodosedda, men allt detta borde kunna förekommas genom en ändamålsenlig lagstiftning. Att det går an lemna föreskrifter för rörelsens drifvande, finner man af det precedensfall, att Förordningen af den 20 Maj 1864, angående enskilda banker, bland andra begränsningar, förbjuder utlåning mot borgen till större omfattning än motsvarande en tiondedel af bankens grundfond. Huru mycket större anledning har man icke att begränsa utlåning mot borgen, då det är fråga om sparbanksdelegarnes genom sparsamhet och omtanke åstadkomna besparingar.

Den Kongl. propositionen synes karakterisera sparbankerna genom följande egenskaper: att benämnas "sparbank", att icke gifva sina delegare någon vinstdelning, samt att gifva sina insättare ränta på ränta. Om någon förening benämner den sparbanksinstitution, som skall grundas, med namnet *folkbank* och i ordningsreglorna intager, att en tiotusendedels procent af vinsten må tillkomma stiftarne, så skulle enligt Regeringens förslag en dylik institution, äfven om den hade en ofantlig mängd små insättare, icke inbegripas under den lagstiftning, hvarmed man nu går att sysselsätta sig. Regeringen synes sakna kännedom om folkbankernas tillvaro och isynnerhet derom, att de dels äro, dels kunna blifva lika gagnande som de äldre sparbankerna, förutsatt att lagstiftningen kommer att vittna om förutseende och planmässighet. För min del, villigt erkännande sakens vikt, hyser jag den förhoppning, att Lag-Utskottet må göra af den Kongl. propositionen någonting mera fullständigt än densamma nu är.

Öfverläggningen förklarades slutad. och den Kongl. propositionen jemte yttrandena hänvisades till Lag-Utskottet.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af § 72 Regeringsformen.

Herr Wallenberg: Emot den Kongl. propositionen om uteslu-

tande af de tvänne sista punkterna, så lydande: "Riksdagen allena, eger rätt att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, af banken med silfver inlösas", uti § 72 Regeringsformen har jag i sjelfva saken intet att invända, ty om förslaget vinner Riksdagens bifall, blifver *eganderätten* bättre betryggad än tillföre, och allt, som angår Riksbankens sedelutgifning eller invexling af egna banksedlar, finner lämpligare plats i bankoreglementet än i grundlagen.

Om man af motiveringen till den nu föreliggande Kongl. propositionen får draga den slutsats, att dylik förändring i § 72 Regeringsformen skulle utgöra ett oefftergiftigt vilkor för sjelfva *myntreformen*, så är jag af en annan mening, ty så önskvärd en ändring af 72 § Regeringsformen än är, ingalunda är den nödvändig för myntreformens åvägabringande. § 79 Regeringsformen bestämmer, att "ingen förändring i rikets mynt till skrot eller korn, det vare sig till förhöjning eller afslag, må ega rum utan Riksdagens bifall;" hvilket betyder, att båda statsmakterna böra blifva ense om grunderna till nytt myntsystems antagande. Konungen kan ej utan Riksdagens samtycke genom Kongl. Kungörelse vidtaga ändring i gällande bestämmelser eller införandet af nya sådana för myntväsendet. Det är således denna § 79 i grundlagen, som handlar om *myntet*, hvaremot § 72 Regeringsformen handlar om *banksedeln*, som under vissa förutsättningar förklaras vara ett *myntrepresentativ*, men icke genom någon lag kan förvandlas till *mynt*. De tvänne väsendtliga skiljaktiga begreppen *mynt* och *myntrepresentativ* böra icke med hvarandra förblandas, och enär § 84 Regeringsformen innehåller, att "grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas", så vågar jag uttrycka den förhoppning, att man skall erkänna, att myntreformen är ett "särskildt fall" och banksedels-cirkulationen också ett "särskildt fall", hvilka hvar för sig böra behandlas oberoende af hvarandra. Öfvertygad att Konstitutions-Utskottet uti det Kongl. förslaget om ändring af 72 § Regeringsformen icke ser någonting annat än *eganderättens* betryggande, önskar jag dertill framgång, men då regeringen icke gifvit hopp om någon Kongl. proposition om myntreformen, har jag, väl vetande att reformer icke främjas genom att för längre eller kortare tid skjutas åsido, tillåtit mig väcka motion i detta ämne, hvilken framställning hufvudsakligen hvilar på de grunder, som min motion vid 1869 års riksdag innehöll och som genom myntkomitéens sakrika utredning blifvit betecknade såsom de för våra förhållanden mest lämpliga.

Öfverläggningen förklarades slutad och den Kongl. propositionen jemte yttrandet hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nädiga proposition angående afträdande till Warbergs stad af ett till Warbergs f. d. fästning hörande jordområde.

Föredrogos och hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga propositioner:

om antagande af en författning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge;

om antagande af en författning angående förändrad lydelse af 2 Kap. 11 § Strafflagen; samt

med förslag till författning angående vissa förändrade föreskrifter i afseende å beräkning af tid för klagan mot Hofrätts utslag i brottmål.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande.

Herr von Geijer: Herr Talman! — Vid remiss af Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition om landtförsvarets ordnande tager jag mig friheten säga några ord; efter all anledning kommer jag icke att vidare taga Kammarens tid i anspråk rörande detta ämne. Den efter 1867 års riksdag nedsatta komité för "utredning af frågan om roterings- och rustningsbesväret," hemställde, "såsom öfverensstämmande både med statens bästa och billighet emot de roteringsskyldige," att i sammanhang med värnepligtens utsträckning någon lindring i roteringsbesväret måtte blifva medgifven. Afven eftergifter till rusthållarnes förmån blefvo af komitéen föreslagna. Och behagade Kongl. Maj:t uti sin år 1869 afgifna nådiga proposition till landtförsvarets ordnande föreslå Riksdagen, jemte införande af allmän värnepligt, en reglering af rust- och rothållares samt soldatens inrördes förhållanden, hvilken reglering bland annat hade till ändamål, såsom orden lyda, "att lindra de förres besvär". Vid sådant förhållande var det troligtvis för många, liksom det varit för mig, oväntadt, att vi under denna riksdag skulle få emottaga ett Regeringens förslag till betydligt utsträckt värnepligt, utan att i sammanhang dermed någon lättnad i rustnings- och roteringsbördan ifrågasattes. Det vill till och med synas som komme nämnda börda att göras mera tryckande än förut, enär "noggrannare bestämmelser i afseende å rekryts antagande" liksom ock förkortning af soldatens tjänstetid äro att förvänta. — Jag har dertöre betänklighet vid att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition för hvad den angår den utsträckta värnepligten.

Frågan om indelta arméens lönereglering har, såsom bekant, i många år väntat på sin lösning; och jag är tacksam för det vi nu fått emottaga ett förslag i sådant afseende.

Emot detta förslag ber jag dock att få framställa ett par anmärkningar.

Då, så vidt jag kunnat finna, statsanslag icke blifvit begärdt till hvad man kallar fardagsårens aflösning, synes det mig, som skulle, under tidrymden från löneregleringens början till den tidpunkt då alla bostadsboställena blifvit för allmänna löningsfondens räkning

utarrenderade, de kontant utgående lönebeloppen blifva betydligt nedtryckta. Det torde hända att jag uppfattat denna sak oriktigt, men säkert begär jag icke något misstag, då jag påstår att enlig den nådiga propositionen komme Kongl. Brevet den 8 April 1862, hvarigenom förordnats att de indelta arméens tjänstemän, "som efter nämnde dag befordrades, transporterades eller till lön utnämndes, skulle framdeles åtnöjas med de löneförmaner, som vid en blifvande lönereglering kunde komma att bestämmas," icke att tillämpas på nuvarande tjänstemän hvilka besitta boställe på lön. Om dessa löntagare innehåller den Kongl. propositionen, att de, "så länge de uti innehafvande tjänst qvarstå, behålla sina boställen och erhålla derjente ett kontant belopp, motsvarande medelbeloppet af den kontanta lön, som under sednast förflutna fem år för tjänsten uppburits." — Jag hade föreställt mig, att högstberörda nådiga bref af den 8 April 1862 tillkommit förnämligast i afsigt att kunna, på samma gång med antagandet af en ny lönestat för indelta arméens tjänstemän, nedbringa till öfverensstämmelse med denna löningsstat nuvarande tjänstemäns löner, hvilka genom ökad boställsafkastning stigit till oskäligt höga belopp. Uteblifver denna nyttiga verkan af merberörda nådiga Bref, måste jag beklaga dess tillkomst, som i andra afseenden blott kunnat hafva skadliga följder, dem jag ber att i korthet få omnämna. Då den tjänsteman vid indelta arméen, hvilken efter den 8 April 1862 tillträdit lön, hvaruti boställe ingår, icke varit om besittningen af bostället försäkrad ens för så lång tid som han innehar den tjänstebefattning lönen tillhör, har han naturligtvis ännu mindre än under förra förhållanden vågat bekosta nödiga förbättringar å bostället. Den omständigheten att tiden, hvarunder tjänsteman, som till innehafvande befattning utnämns efter den 8 April 1862, kunde få behålla honom på lön tillslaget boställe, hittills, såsom är nämndt, måst anses särdeles osäker, har haft till följd att af med boställen försedde tjänstemän inom samma lönegrad den tjänsteman, som utnämns före sagde dag, hellre qvarstått vid sin innehafvande lön med jämförelsevis svagt boställe, än han begagnat sin rätt att söka transport till ledigblifven befattning inom samma lönegrad med stort och godt boställe. Härigenom har händt, att i Skåne stundom de största squadrons-chefslönerna kommit i de yngsta squadrons-chefernes hand, hvilket icke ur rättvisans och billighetens synpunkt kan betraktas såsom ett lyckligt förhållande.

Att i följd af på senare tiden betydligt ökad boställsafkastning de indelta officerarnes löner stundom stigit till oskäligt höga belopp framgår af följande specifika uppgifter:

En regementschef, hvars lön 1833 års ännu gällande normalstat upptager till 6,300 Riksdaler Riksmünt, undfår denna lön genom honom tillslaget boställe uppskattadt till en årlig afkastning af 3,111 Riksdaler Riksmünt och s. k. kontant lönefyllnad 3,189 Riksdaler Riksmünt. — Hans boställe inbringa honom en arrendesumma af omkring 10,000 Riksdaler Riksmünt, som tillsammans med förutnämnda lönefyllnadsbelopp 3,189 Riksdaler Riksmünt och 2,391 Riksdaler 75 öre s. k. öfverskottsutdelning gifver en årlig verklig löneinkomst

inkomst af 15,580 Riksdaler 75 öre Riksmünt. I den lönestat, som är bifogad Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition, finnas ifrågavarande regementschefs löneemolument upptagna till 8,700 Riksdaler riksmünt, eller icke mycket mera än hälften af den årslön han nu uppår.

Icke kan det vara statsekonomiskt riktigt att låta honom fortfarande under sin återstående tjänstetid, som kanske varar 15 å 20 år, åtnjuta en årslön nära dubbelt så stor som den årslön hans efterträdare tillgodokommer. Utan att i ringaste mån träda hans lagliga rätt för nära kan han, enär han utnämnts efter den 8 April 1862, nu genast öfverflyttas till den nya lönestaten. I sådant fall må han, efter öfverflyttning på ny stat, behålla sitt boställe i tvenne s. k. fardagsår och under samma år jemväl åtnjuta af statsverket fulla lönen 8,700 Riksdaler; men på detta sätt blifva, efter fardagsårens slut, under hans återstående tjänstetid cirka 7,000 Riksdaler Riksmünt årligen disponibla för statens behof. Må vi derföre, så fort ske kan, fastställa en ny lönestat för arméens embets- och tjänstemän och till denna nya lönestat genast öfverflytta åtminstone alla de efter den 8 April 1862 utnämnde tjänstemän, hvilkas löner äro betydligt högre än den nya lönestaten.

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga proposition komma samtliga för aflöning åt indelta arméens tjänstemän nu anvisade tillgångar jemte den för nya beställningar begärda aflöningssumman att ingå till en gemensam aflöningsfond under Arméförvaltningens förvaltning, från hvilken fond sedermera alla löntagarne erhålla sina aflöningsbelopp, sådana de i stat finnas upptagne. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat än att hvarje löntagare måtte, för hela sitt från gemensamma aflöningsfonden erhållna aflöningsbelopp, komma att få sig personligen påford bevilning efter andra artikeln, såsom för inkomst af kapital eller arbete och jemväl i förhållande till denna bevilning kommunalskatt i den kommun der han är bosatt, då deremot för närvarande, såsom bekant, icke någon inkomstbevilning och således ej heller på sådan bevilning grundad kommunalskatt ifrågakommer för den del af tjänstemannens vid indelta arméen lön som utgöres af boställsafkastning.

Detta vill med andra ord säga, att genom det förändrade aflönings sättet komme, i fråga om erläggande af bevilning och kommunalutskyld, samtliga den indelta arméens tjänstemän att blifva likställda med den värfvade arméens tjänstemän, hvilket synes mig riktigt, så mycket mera som härigenom ock undanrödjes den nu existerande ofta påpekade oegentligheten, att mången tjänsteman vid indelta arméen, hans löneinkomst må i verkligheten uppgå till huru stort belopp som helst, icke på grund af denna inkomst kan hafva kommunal rösträtt eller deraf beroende valrätt och valbarhet till riksdagsman. Emellertid vågar jag betvifla, att de tjänstemän, hvilka på detta sätt komma att erhålla vissa hittills saknade medborgerliga rättigheter, blifva särdeles tacksamme derför, då dessa rättigheter måste köpas med en skattskyldighet, hvarifrån samma tjänstemän hittills varit befriade. — Den årliga boställsafkastning, för hvilken nu icke erlägges inkomstbevilning, uppgår för bostadsboställena och massan utarrenderade boställen tillsammans till vid pass en och en half million Riksdaler Riksmünt. —

Jag ber att nu till slut få nämna, att jag med särdeles nöje läst Kongl. Maj:ts nådiga förslag till afskaffande af passevolans-väsendet vid värfvade arméen.

Herr vice Talmannen: I afseende på den formela behandlingen af förevarande viktiga fråga förekomma tvänne omständigheter, den ena nemligen att ärendet omfattar tvänne visserligen gemenskap egande frågor, hvilka dock i afseende på den konstitutionela behandlingen äro skiljaktiga. Den ena är nemligen den militära organisationsfrågan, som tillhör Stats-Utskottets behandling, och den andra är förslaget till beväringsslag, som tillhör Lag-Utskottets behandling. Det kan likväl icke vara något hinder för att denna Kongl. proposition hänvisas till det Utskott, som har att handlägga den hufvudsakliga frågan, eller den militära organisationsfrågan, och att detta Utskott, jemlikt 47 § Riksdags-ordningen, i afseende å den del, som rörer civillagsfrågan, sammanträder med Lag-Utskottet.

Den andra omständigheten ligger deri, att, såsom bekant, Andra Kammaren ifrågasatt att tillsätta ett särskildt Utskott för behandling af arméorganisationsfrågan. Denna sak är beroende af begge Kamrarnes pröfning och beslut, och om från Andra Kammaren, efter derstädes fattadt beslut om tillsättande af särskildt Utskott, frågan derom kommer till denna Kammares behandling, så blir då tillfälle för denna Kammare att för sin del ingå i pröfning om nödvändigheten af särskildt Utskott.

Emellertid och då, enligt 58 § Riksdags-ordningen, Kongl. Maj:ts nådiga proposition nu bör till Utskott hänvisas, så hemställer jag huruvida det icke är tjenligast att nu hänvisa propositionen i dess helhet till Stats-Utskottet, med förbehåll att, derest beslut fattas om tillsättande af särskildt Utskott, ärendet då må dit öfverlemnas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det kan synas vågadt af den, som på intet sätt har egnat sig åt krigareyrket, att vid det nu framställda förslaget göra några erinringar, och en annan betänklighet möter af den omständigheten, att jag icke fått tillfälle att taga så fullständig kännedom om frågan, som för mig hade varit önskligt, förhindrad derifrån både af den korta tiden och af bristande sakkännedom. Det är likväl ett par omständigheter, om hvilka jag förut på detta rum yttrat mig och å hvilka jag icke kan undgå att vid remissen af det förevarande ärendet ånyo fästa uppmärksamheten. Den första anmärkningen rörer bestämmelsen af tiden, under hvilken skyldigheten att deltaga i landets försvar skall fortfa.

Att söka bereda landet ett, såvidt möjligt är, starkt försvar, tror jag hvar och en önskar, men att ordna detta på sådant sätt, att landet derigenom under fredens lugn nästan förlamas i hela dess utveckling och verksamhet i öfrigt, detta är en öfverdrift. Jag tror därför, att man icke bort gå längre än behofvet fordrat, och, mine Herrar, kan man väl antaga att Sverige kan hafva råd att på krigsföt underhålla en styrka, som tager i anspråk hela den manliga befolkningen från 20 till 40 år? Jag tror, att gränsen bör sättas före sistnämnda år, och jag har därför en gång tillförene hemställt, att

skyldigheten att deltaga i landstormen bör inskränkas till uppnådda 30 års ålder. Jag tror, att derigenom skulle åstadkommas en tillräckligt stor styrka för landets försvar, hvilken ytterligare skulle förökas, om man underlåte att göra allt för stränga föreskrifter om manskapets kassation vid läkarebesigtningarne. Detta är den första af mina anmärkningar.

Att i afseende på den öfriga organisationen uttala någon bestämd åsigt vågar jag icke, men då jag har varit en ifrig anhängare af indelningsverket, anser jag mig icke kunna undgå att tillkännagifva, att den sista tidens erfarenhet har hos mig i väsendtlig mån rubbat tron på denna institutions förmåga att under närvarande förhållanden betrygga landets försvar. Jag tror nemligen icke, att ett befäl af hufvudsakligen landtbrukare numera motsvarar landets behof. Ej heller tror jag, att en stam af soldater, som skola årligen öfvas, till dess de blifva invalider, utan att någonsin hinna utöfver en gifven ståndpunkt, kan antagas vara den mest ändamålsenliga. Om den upprepade öfning, som nu kommer och är ämnad att framgent komma den indelta soldaten till del, i stället användes på utbildning af den till nationalförsvaret hörande beväring, skulle, enligt min tanke, en vida större tillgång på krigsdugligt manskap erhållas. Det är möjligt att detta är ett fullkomligt misstag från min sida, jag förmodar till och med att så är, men jag tror att så många äro inbyggade i samma föreställning, att det väl kunde vara skäl till frågan något vidare utreddes. För min del har jag också kommit till den åsigt, att, om ett verkligt och fullt betryggande nationalförsvar kommer till stånd, så måste krigarekastan, om jag får begagna ett sådant uttryck, uppgå i detsamma. Jag tror således, att manskapet vid de värfvade regementena hufvudsakligen borde vara kadrer för det lägre befälet, samt att de borde rekryteras, icke från krogarne, utan från beväringen. Det är möjligt att äfven häri ligger ett misstag, men jag har till denna åsigt blifvit ledd af den erfarenhet, som det nu pågående stora kriget enligt mitt förmenande lemnat.

I afseende å förslaget detaljer skall jag icke tillåta mig någon vidare anmärkning än i fråga om anslaget till byggande af en kaserne för Svea artilleriregemente, hvartill begäres ett belopp af 1,000,000 R:dr. Kongl. Maj:t har två gånger förut angående samma byggnad framställt förslag till dåvarande Rikets Ständer. Första gången, eller vid 1862—1863 års riksdag beräknades kostnaden till 880,570 R:dr R:mt och vid sednare tillfället eller riksdagen 1865—1866, då Stats-Utskottet fick emottaga två förslag, det ena från Krigskollegium, slutande på en summa af 720,000 R:dr och det andra från General-fälttygmästaren, upptagande 20,000 R:dr lägre belopp, inskränkte sig Kongl. Maj:t till att begära endast 250,000 R:dr, — men nu är hela kostnaden för nödiga stall, verkstäder m. m. beräknad till det af mig nyss uppgifna beloppet. Det är visserligen sannt, att skillnaden emellan de förra summorna och den nu ifrågasatta icke uppgår till något så ofantligt belopp, men under en tid då man behöfver alla fonder man kan få för att på ett betryggande sätt ordna vårt försvar, synes det mig vara nödigt att icke tilltaga utgifterna på något håll större än verkliga behovet kräfver. Det

är möjligt att, enligt sedermera gjorda beräkningar, några utvidgningar af etablissementet funnits behöfliga, men då, enligt mitt förmenande, en del anordningar uti ett sådant etablissement äro af den beskaffenhet, att de icke böra vara annat än i viss mån provisionela, derfore att förändringar deri i ett eller annat hänseende ofta behövas, till följd af de städse fortgående förbättringar och uppfinningar, som vapnet är underkastadt, vill det synas mig, att man bör tillse det icke hinder och olägenheter må uppstå af alltför fasta och dyrbara byggnader.

Jag anhåller således, att Stats-Utskottet vid genomgåendet af denna punkt ville egna densamma allvarlig uppmärksamhet och se till hvad som är af verkligt behof påkalladt.

Man må icke tro, att det är af afvoghet mot sjelfva saken som jag har yttrat dessa ord. Jag stred för anslag till kasern för Svea artilleri på en tid, då sjelfva General-fälttygmästaren var stum, och jag intresserar mig ännu för denna angelägenhet, men detta intresse måste begränsas inom hvad som är verkligen nödvändigt.

Friherre Raab, Carl: Intrycket af den siste ärade talarens ord har på mig varit djupt gripande, så mycket mera som hans och mina åsikter i allmänhet bruka stämma öfverens. Mig synes som hade han fördjupat sig i allt för många detaljmärkningar, hvilka möjligen ega sitt värde, men hafva det felet att undanskjuta sjelfva hufvudsaken: om en lämplig arméorganisation för oss. Öfverallt i landsorten har jag icke hört mera än ett ord i fråga om vårt försvar och det: att göra detta så kraftigt och tidsenligt som möjligt, så mycket mera maktpåliggande som vi för ögonen hafva stora och varnande tilldragelser på kontinenten för försummelser härutinnan.

Det är sannerligen icke angenämt att uppgöra och framlägga förslag till ordnande af försvarsväsendet, då man finner huru litet tillmötesgående Riksdagen är, och en hvar bör inse att det icke står i någon människas makt att uppgöra ett förslag, som i allt tillfredsställer alla de intressen som äro förknippade med en förändrad arméorganisation hos oss. För min del egnar jag Krigsministern mitt loford och erkännande för det myckna arbete han nedlagt å ifrågasvarande förslag, och vågar jag derfor bemöta den siste talarens ord dermed, att hvad som för arméorganisationen blifvit begärdt är icke för mycket utan för litet, såvidt man dermed afser att uppsätta en armé som bör kunna försvara landet. Anslaget för artilleriet t. ex. är ytterligt knappt tilltaget, förmodligen derfore att man ansett troligt att ej mera skulle beviljas. Vi se huruledes under sista kriget kärer på 50,000 man hafva varit försedda med ända till 200 kanoner, under det för vår armé, som är beräknad till 100,000 man, begäras endast 180 kanoner. Ett starkt artilleri är dock den hufvudsakligaste delen af utrustningen.

På samma sätt förhåller sig med fästnings- och positionsartilleriet, hvilket är tilltaget i så liten skala, att det icke på långt när svarar mot behofvet. Under sådana förhållanden kan man väl ej säga, att Kongl. Maj:t begärt för mycket, men vår patriotism bör

mana oss att göra allt hvad som är nödigt för bevarande af vårt sjelfbestånd.

Hvad beväringen beträffar, så yttrade den siste ärade talaren, att man mycket väl kunde inskränka tiden för skyldigheten att deltaga i landstormen till 30:de året. Jag känner ej efter hvilken måttstock denna beräkning blifvit gjord, men jag grundar mitt omdöme om orimligheten häraf på andra länders erfarenhet. I Preussen äro alla män värnepliktige emellan 20 och 40 år. Under pågående krig har man sett, att äfven de som öfverskridit denna ålder, ända till 45 år, blifvit utskrifne till krigstjenst. Att man för landstormen tager i anspråk män ända till 40 års ålder är alltså nödvändigt, icke så mycket för det nu uppgjorda förslaget skull, ty detta passar icke till ram för inrymmandet af en folkbeväpning, i hela sin utsträckning, emedan detta förslag är ett öfvergångsförslag, som antagligen i en snar framtid kommer att omgöras och då bättre kommer att lämpas för en arméorganisation efter vår tids fordringar. Krigsministern sjelf skrifer på pag. 4, att förslaget till organisationen af landtförsvaret blifvit af omständigheterna så påskyndadt, att man icke medhunnit att göra det så fullständigt och grundligt, som annars varit önskligt, hvarföre detta förslag vore att betrakta allenast såsom ett öfvergångsförslag. Jag får derföre förklara, att jag till alla delar understödjer de framställningar om anslag till landtförsvaret, hvilka i den Kongl. propositionen blifvit gjorda, och skulle önska att Regeringen kunde företaga ännu flera försvarsarbeten för året än dem som i den Kongl. propositionen blifvit nämnda. Jag fattar icke hvarför Stockholms befästande åt landssidan skall åt framtiden öfverlemnas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammarerna, på sätt Herr vice Talmannen föreslagit, behagade besluta, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition jemte de i anledning deraf afgifna yttranden skulle hänvisas till Stats-Utskottet, dock under förbehåll att, derest Riksdagen komme att tillsätta ett särskildt Utskott för frågans behandling, den Kongl. propositionen jemte yttrandena i sådant fall skulle till detta Utskott öfverlemnas.

Ropades ja.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga propositioner:

angående ombildning af Förvaltningen af sjöärendena;

angående upplåtande åt Calmar landsförsamling under ständig besittningsrätt af två tunnland jord från landshöfdingebostället Skälby till skolhusplan och planteringsland för en fast folkskola;

i fråga om afskrifning ur Kronans jordebok och räkenskaper af Böle bys skatte-laxfiske;

i fråga om öfverlåtande på Blidö församlings fattigvård af Kronans rätt till qvarlåtenskapen efter aflidne arbetskarlen Petter Bengtsson i Köpmanholm;

angående eftergift till förmån för staden Halmstad af Kronans rätt till danaarf efter enkan L. Sundell, född Grundberg; samt

med anledning af gode männens i hemmansegaren N. P. Jonssons i Hössjö konkurs gjorda underdåniga ansökning om eftergift af bränvinstillverkningskatt.

Föredrogs och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga skrifvelse i anledning af en vid sistlidne riksdag beslutad lagförändring.

Föredrogs och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts den 28 dennes bordlagda nådiga skrifvelse om förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning, som enligt § 46 af Riksdagsordningen tillkommer en ledamot af Stats-Rådet; och skulle underrättelse om den nådiga skrifvelsens innehåll genom utdrag af protokollet meddelas vederbörande Utskott och de ledamöter, som hafva insende öfver Riksdagens Kansli.

Föredrogs Friherre Raabs, Adam, den 28 dennes bordlagda motion N:o 26, om förhöjda tullsatser eller accis å tobak.

Friherre Sprengtporten: Då jag vid en föregående riksdag väckt motion i detta ämne, och då jag dessutom hyser den öfvertygelsen, att för vårt försvarsverks fullkomnande erfordras alla tillgångar, som kunna beredas, så har jag dubbel anledning att på det varmaste understödja denna motion, som på ett lyckligt sätt löser de praktiska svårigheter, hvilka förut framställts emot förslaget.

Jag tillstyrker sålunda obetingadt bifall till Friherre Raabs motion.

Herr Hazelius: Då vid sednaste riksdag jag anförde, att jag vid denna ämnade väcka motion om beskattning å tobak, men jag förnam, att Friherre Raab ämnade afgifva en sådan, inskränker jag mig nu till att på det varmaste i denna motions syftning instämma,

samt anhåller att få uttala den förhoppning, att motionen må af innevarande Riksdags Bevillnings-Utskott få röna mera framgång än af dess företrädare.

Under riksdagarne 1867, 1868, 1869 och 1870 har Bevillnings-Utskottet afstyrkt motioner i ifrågavarande syfte, framställda i Första Kammaren af Friherre Sprengtporten, Herr Ehrengrenat, Friherre Carl Raab och Herr Hejlkenskjöld samt af ledamöter i Andra Kammaren. Utskottet har alltid afstyrkt motionerna på samma skäl och motionens öde har alltid blifvit enahanda, nemligen att utlåtandena blifvit af Första Kammaren återförvisade, af den Andra bifallna, och saken sålunda förfallit. Utskotten, fastän de medgifvit att knappast någon så tjenlig artikel till beskattning funnes som tobak, hafva såsom skäl för sina afstyrkanden alltid åberopat, dels att behof icke varit för handen att pålägga en sådan beskattning, enär de Kongl. propositionerna icke visat någon brist, som kunnat dertill föranleda, dels att man i Sverige vore ovan vid de fiskaliska kontroller, som erfordrades för upptagandet af en skatt af ifrågavarande art, och dels att det skulle blifva oangenämt för folket att åtaga sig densamma. Härtill kom vid sista riksdagen det nya skälet att, om en tobaksskatt en gång blefve införd, den sedermera skulle komma att fortfara. Detta borde, enligt min åsigt, snarare vara något som talade för dess införande. Under öfverläggningarne hafva såväl föredragande Departementschefen som flere af Stats-Rådets öfrige ledamöter förklarat det väl vara önskligt, att en sådan beskattning kunde ske, men dock, på samma skäl som Bevillnings-Utskottet, afstyrkt förslaget. Vid senaste riksdag eller vid en föregående, jag minnes ej hvilketdera, yttrade sig Herr von Ehrenheim, såsom dåvarande Statsråd, emot beskattningen och afstyrkte densamma, då det icke förefunnes något oundgängligt behof som kunde föranleda en sådan beskattning.

Det var derföre glädjande, att vid remissen till Stats-Utskottet af Kongl. Maj:ts proposition angående Statsverkets tillstånd och behof höra, att han nu är för förslaget. Han förklarade nemligen, att sådana skatter borde sparas för utomordentliga behof, samt att, då nu så betydliga anslag erfordras för försvarsväsendet, äfven han ansåg lämpligt att lägga skatt å tobak.

Jag ber att få till Utskottets upplysning öfverlemnna en redogörelse från England angående de beskattningar, som för närvarande der finnas, icke blott å tobak utan äfven å en mängd andra konsumtionsartiklar. Jag vill ej nu besvara Kammaren med någon vidlyftigare framställning härom, men tager mig friheten att i förbigående nämna, att i Stor-Brittannien anskaffar tullen på tobak en årlig inkomst af 6,600,000 pund sterling, och jag ber få tillägga, att stämpelafgiften i England, nemligen å testamenten, alla afhandlingar, skuldsedlar, vexlar, räkningar m. m., uppgår till det oerhörda beloppet af 9,000,000 pund sterling. — Stämpelafgiften i Frankrike går till 83,000,000 francs, och då tobaksskatten i England, hvilken hufvudsakligen inflyter genom tull, såsom sagdt är, uppgår till 6,600,000 pund sterling, huru mycket bestiger den sig väl till i Frank-

rike? — Jo, till det ansefliga beloppet af 246,000,000 francs och i Ryssland utgör den 7,000,000 rubel.

Jag kan icke neka att, när stora och rika länder äfven under vanliga förhållanden — i Frankrike har tobaksskatten utgått såsom ett regale under århundraden — när, säger jag, stora och rika länder söka vinna stora inkomster på detta enkla och ej kända sätt, det förefaller besynnerligt att vi skola vara de enda, som förakta att på detta sätt skaffa oss inkomster.

Jag hörde med mycken ledsnad, då Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof föredrogs, att Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet med så få ord yttrade sig om den stora frågan rörande indirekt beskattning, mot hvilken han icke annat anförde, än att den vore förenad med så stora hinder och så många svårigheter, att den ej kunde genomföras. Frågan är visserligen icke för honom obekant eller främmande, hvarföre detta icke kunde vara anledningen att han ej yttrade sig vidlyftigare i ämnet. Denna fråga om indirekt beskattning är dock så stor, att den väl förtjenar sin behandling, och jag ber Bevillnings-Utskottet upptaga den, så mycket mer som Chefen för Finansdepartementet vid samma tillfälle yttrade, att det ej vore Regeringen, utan Bevillnings-Utskottet som det åläge att uppgöra förslag till nya beskattningar. Man kan möjligen hysa en annan tanke härom, men säkert är att Bevillnings-Utskottet under föregående riksdagar undanskjutit denna fråga och ansett det icke åligga Utskottet att föreslå ny beskattning, utan att, för den händelse Regeringen ansåge sådan beskattning vara af behofvet påkallad, det vore Regeringens skyldighet att derom framlägga förslag.

Departementschefen yttrade vidare, att hufvudsakliga skälet hvarföre han motsatte sig den indirekta beskattningen vore att den samma komme att ligga så mycket på de fattigare klasserna. Denna tanke är visserligen icke främmande för mig; den har under många år lagt hinder i vägen för införandet af den indirekta beskattningen, men den är, enligt mitt förmenande, endast ett skenskal. Det synes mig klart, att, när en helt ringa skatt lägges på en artikel, som förtäres af den fattige, såsom t. ex. några öre på ett skålpund snus eller tobak, ett skålpund kaffe eller socker, denna skatt omöjligen kan kännas tyngande. Ty när t. ex. af ett skålpund kaffe kokas 50 à 60 koppar, så kan väl den omärkliga bräkdelen af ett öre, som kommer på hvarje kopp, ej vara särdeles märkbar. Likaledes på snus, tobak och dylika konsumtionsföremål.

En annan invändning mot den indirekta skatten är dess försåtthet, ithy att man skattar utan att veta af det. Hvad denna anmärkning beträffar, får jag säga, att jag för min del skulle vara mycket tacksam, om jag finge ej blott skatta, utan äfven betala mina räntor och skulder på detta oskyldiga sätt, utan att det syntes i mina räkningar, i klunkar kaffe, eller i allmänhet i den lilla njutningens ögonblick, då jag under fullständig medvetslöshet deraf sålunda kunde frigöra mig från mina förbindelser.

Jag slutar med hvad jag begynte, med den förhoppning att det vigtiga medel, som kan inbringa oss millioner utan att någon olä-

genhet deraf känes, må af nuvarande Bevillnings-Utskott erhålla en benägnare utredning och pröfning än af dess företrädare skett.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandena hänvisades till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs Herr Wallenbergs den 28 dennes bordlagda motion N:o 28, med förslag till införande af fondsystem i statens upplåning.

Herr von Koch: Jag får tillkännagifva, det jag i allo instämmer i den första delen af Herr Wallenbergs förslag, nemligen angående införande af perpetuella räntor, endast med undantag af räntefoten. På de skäl, jag vid förra riksdagen angaf, anser jag nemligen, att samma ränta bör bestämmas för våra lån, som den, hvilken i allmänhet erlægges för de lån, hvilka på den Europeiska marknaden utbjudas, eller 3 procent.

Särskildt vill jag hos Stats-Utskottet anhålla, att detta ärende måtte företagas så snart som möjligt, på det att frågan må hinna afgöras medan vi ännu hafva fred i landet och vår kredit är god samt penningetillgången i hela världen riklig, så att vi ej må göra på samma sätt som 1854, då vi sutto i fred och skuro pipor i vassen, men läto de gynnsamma konjunkturerna i låneväg gå oss ur händerna.

För att i en framtid, i fall så skulle behövas, kunna, utan alltför stora svårigheter, verkställa en upplåning, är det angeläget att vi nu, medan tid är, söka att på den europeiska marknaden introducera våra perpetuella räntor, ty till följd af den ofantliga konsumtion af kapitaler, som eger rum under ett sådant krig som det nu pågående, inträffar vanligen, så vidt min erfarenhet sträcker sig, två eller tre år efter fredens afslutande en penningekris, då kapitalerna blifva dyra, och det är omöjligt att på rimliga vilkor upptaga något lån. Ehuru jag ej tror att vi nu skola behöfva låna, för att betäcka våra behof för dagen, så kan det likväl vara godt, att, om så olyckligt vore att vi blefve inblandade i ett krig, genom konvertering af amorteringslån, få ett godt upplåningssätt ordnad.

Jag anhåller att dessa ord måtte få åtfölja motionen till Stats-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandet hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Banko-Utskottet Herr Wallenbergs den 28 dennes bordlagda motioner:

N:o 29, om antagande af ett nytt myntsystem, grundadt på guld; och

N:o 30, om ändring af bankoreglementets stadganden rörande metalliska kassan och sedelutgifningsrätten.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Herr von Kochs den 28 dennes bordlagda motion N:o 33, om förändrad lagstiftning angående villkoren för bränvinstillverkning och försäljning.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Herr Casparssons den 28 dennes bordlagda motion N:o 37, om revision af gällande stadganden rörande eder.

Föredrogs Herr Björkenstams den 28 dennes bordlagda motion N:o 38, om beviljande af ett låneunderstöd å fem millioner Riksdaler för en jernvägsanläggning från norra stambanan öfver Almare Stäk och Westerås till Köping med utgrening i trakten af Sevalla till Norbergs bergslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: I afseende på den nu föredragna motionen tillåter jag mig till en början erinra om det oegentliga i den benämning, motionären gifvit den bana, för hvilken han begärt anslag, då han kallade densamma "bergslagsbana". I fall denna bana är afsedd att under sin sträckning emellan hufvudstaden och Sevalla upptaga och forsla malmer, så måtte det vara sjömalmer; ty den kommer ju att under hela denna sträcka gå utmed sjön. Det är först sedan denna bana kommit i bredd med den vid förra riksdagen antagna statsbanan till Sala som denna bana börjar att nalkas bergslagen; och att någon sådan derförinnan finnes, som skulle komma att utaf den af motionären ifrågasatta bana beröras, det tror jag blir svårt att bevisa. Då vid 1862 och 1863 års riksdag striden om norra stambanans riktning från Stockholm utkämpades, och fråga äfven var om denna banas dragande öfver Sevalla, nöjde man sig med att låta denna bana i sin fortsättning beröra Sala, men nu har man frångått detta och låter banan mera vestligt skära Sala-banan samt kallar den bergslagsbana. Mig vill det synas att denna benämning är oegentlig; men tycke och smak äro olika.

Uti ifrågavarande motion förekommer äfven ett annat uttryck, som jag sett reproducera så många gånger, att jag icke kan underlåta att deremot inlägga en protest, nemligen att Stockholms framtid skulle bero på anläggandet af denna bana, som jag skulle vilja kalla strandbana. Ja, — kunde man öfvertyga mig om att Stockholms framtid verkligen vore beroende af denna omständighet, då skulle Stockholms framtid, enligt min åsigt, hvila på en så lös grund, att jag för min del ej kunde annat än i hög grad om densamma förtvifla, men dess bättre! tror jag icke, att man har att befara något sådant.

Hvad åter angår sjelfva det begärda låneunderstödet, eller 3-delar utaf anläggningskostnaden, så kan jag ej undgå att säga, att i närvarande tidpunkt, då landet behöfver alla sina tillgångar för ordnandet af sitt försvar, det synes mig vara nog mycket begärddt, att ett så stort anslag skulle beviljas för en bana, som skulle blifva en medtäflare till den redan beslutade stambanan. Man skall verkligen hafva bra goda tillgångar, för att vilja på sådant sätt befordra tillkomsten af en rival, ty det måste den ifrågasatta banan blifva. Förrän man får en sådan uppsjö på medel, att man ej vet, huru man skall använda dem, tror jag icke, att det bör komma i fråga att med statens medel befordra anläggandet af två parallelt med hvarandra på endast ett par mils afstånd löpande jernvägar och som skulle komma att söka draga trafiken den ena från den andra.

Jag anhåller, att dessa mina anmärkningar måtte få åtfölja motionen vid dess remitterande till Stats-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandet hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Ekenmans den 28 dennes bordlagda motion N:o 42, om beviljande af anslag för en jernvägsanläggning från Halmstad öfver Smålands stenar och Wernamo till Lamhult eller Säfsjö på Södra stambanan.

Föredrogs och lades till handlingarne Banko-Utskottets den 28 dennes bordlagda memorial N:o 1, med öfverlemnande af Bankofullmäktiges till Utskottet afgifna berättelse.

Föredrogs och bifölls Riksdagens Kansli-deputerades den 28 dennes bordlagda memorial N:o 1, angående antagande af tjänstemän och vaktbetjening i Riksdagens Kansli.

Efter förmälan, att Kammararen till tillfälligt Utskott hänvisat följande två motioner, nemligen:

N:o 37, af Herr Casparsson, om revision af gällande stadganden rörande eder; och

N:o 40, af Herr von Koch, om ändring af Kongl. förordningen den 7 December 1866 angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker;

hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammararen

behagade besluta, att endast ett tillfälligt Utskott skulle för dessa motioners behandling tillsättas.

Ropades ja.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Herr vice Talmannen: Då endast två motioner och dessa af mindre omfattning, blifvit afgifna, som kunna blifva föremål för tillfälligt Utskotts behandling, och Kammaren nu beslutat, att endast ett sådant Utskott skall tillsättas, hvilket torde vara så mycket mera tillräckligt, som den väntade stora frågan angående fattigvårdslagstiftningen väl torde för sin behandling erfordra ett Tillfälligt Utskott uteslutande för detta ärende, hemställer jag likväl, om ej, när från Andra Kammaren sannolikt äro att förvänta sådana frågor, som kunna komma att behandlas af Första Kammarens Tillfälliga Utskott, det må vara skäl att det Tillfälliga Utskott, hvars tillsättning nu blifvit beslutad, försåges med något större antal ledamöter än fem, som hittills varit det öfliga, i hvilket afseende jag föreslår, att Kammaren måtte besluta, att det Tillfälliga Utskottet skall bestå af sju ordinarie ledamöter och tre suppleanter.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, till detta förslag lemnat bifall; hemställde Herr Grefven och Talmannen, att Kammaren måtte besluta, att val af sju ledamöter och tre suppleanter i Kammarens Tillfälliga Utskott skulle företagas nästa Onsdag den 1 Februari; hvilket jemväl bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

In fidem

O. Brakel.